

INFLATION 22. september 2022

De fattigste 40 pct. af danskerne presses af inflationen

ANALYSE

Udarbejdet af

Sofie Holme Andersen
Cheføkonom

Sune Caspersen
Senioranalytiker

Inflationen er steget kraftigt, og det har gjort det sværere for de fattigste at opretholde deres forbrug. I 2019 var det gennemsnitlige forbrug blandt den fattigste halvdel af befolkningen lige så stort som indtægten eller større, mens det i 2020 var tilfældet for de fattigste 40 pct. Prisstigningerne betyder, at en gennemsnitlig husstands årlige forbrug er steget med 33.900 kr. siden 2020. Det rammer de fattigste, der ikke har luft i økonomien til at tage fra med, hårdt.

Kontakt

Cheføkonom

Sofie Holme Andersen

📞 61 27 58 24

✉️ sha@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Hovedkonklusioner

- I 2019 var det gennemsnitlige forbrug blandt de 50 pct. fattigste af befolkningen lige så stort som indtægten eller større. I 2020 var det tilfældet for de fattigste 40 pct.
- En gennemsnitshusstand skal som følge af inflationen i dag bruge 33.900 kr. mere for at kunne opretholde samme forbrug som i 2020.
- En stor del af befolkningen må derfor sænke forbruget, tage fra opsparingen eller stifte gæld for at håndtere inflationspresset, da der ikke er luft i den daglige økonomi til at absorbere prisstigningerne.
- Over halvdelen af de ti pct. fattigste danskere har ikke en opsparing, der kan modstå prisstigningen på gennemsnitsforbruget.

Manglende privatøkonomisk råderum hos rigtig mange danskere

Inflationen er sivet ind ad døren hos alle husholdninger, og ingen under 40 år kan mindes, at inflationen har været højere, end den er nu. Efterhånden som priserne stiger til nye højder og forbliver høje, begynder flere og flere husholdninger at skulle spare eller omlægge deres forbrug – og mange skal gøre begge dele.

Under coronapandemien i bl.a. 2020 brugte folk færre penge af den simple grund, at store dele af deres normale forbrug ikke var muligt at købe, f.eks. rejser, restaurantbesøg mv. Koblet med udbetalingen af indefrosne feriepenge betød det, at danskernes opsparinger samlet set steg betydeligt. Dermed har en række husholdninger haft en buffer at stå imod med, da de blev ramt af de stigende priser.

Det har dog ikke været tilfældet for alle. En stor del af danskerne bruger nemlig hele deres indtægt i løbet af et år. I 2019 var det gennemsnitlige forbrug blandt den fattigste halvdel af befolkningen lige så stort som indtægten eller større. Det fremgår af figur 1, hvor den gennemsnitlige forbrugskvote er skønnet for hver indkomstdecil. Figuren viser altså, at den fattigste tiendedel af befolkningen havde et forbrug svarende til 111 pct. af indkomsten efter skat, mens den rigeste tiendedels forbrug udgjorde 83 pct. af indkomsten. Metoden og datagrundlaget bag opgørelsen er beskrevet i boksen til sidst.

Det fremgår af figuren, at de fattigste 40 pct. af befolkningen har en forbrugskvote på mere end 100 pct. af indkomsten. De har altså brugt flere penge end de har tjent. En del af forbruget er derfor nødvendigvis finansieret ved at tage fra opsparingen eller stifte gæld.

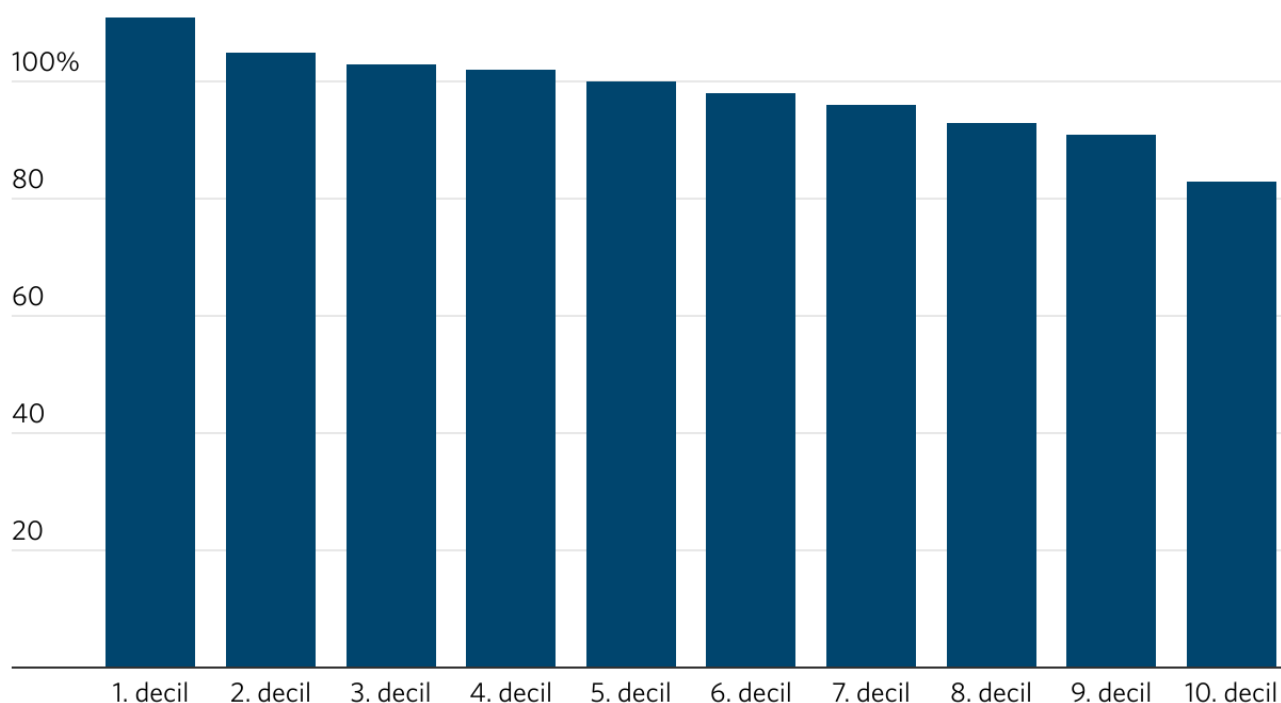
I femte indkomstdecil er forbrugskvoten opgjort til 100 pct. af indkomsten. De har således forbrugt hele årets indkomst, hverken mere eller mindre.

Omvendt er forbrugskvoten lavere end 100 pct. blandt den rigeste halvdel af befolkningen. De har altså brugt færre penge end de har tjent, og har dermed haft luft i økonomien til at spare op eller nedbringe gæld.

FIGUR 1

Den fattigste halvdel har ikke luft til at stå imod inflationen

Figuren viser, hvor stor en andel af den disponible indkomst, der forbruges i løbet af året. En forbrugskvote på over 100 pct. betyder, at der optages gæld for at finansiere forbrug, mens en forbrugskvote under 100 pct. betyder, at der spares op.

Anm.: Forbrugskvoten er opgjort som andel af den disponible indkomst. Forbruget er imputeret på baggrund af indkomst- og formuedata for 2019 på individniveau.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Som nævnt ovenfor var der flere faktorer i 2020, som har bidraget til et lavere forbrug relativt til indkomsten set i forhold til 2019. I 2020 var det dermed kun blandt de fattigste 20 pct., at forbrugskvoten var over 100 pct. og forbruget dermed større end indkomsten, mens forbrugskvoten i tredje og fjerde decil

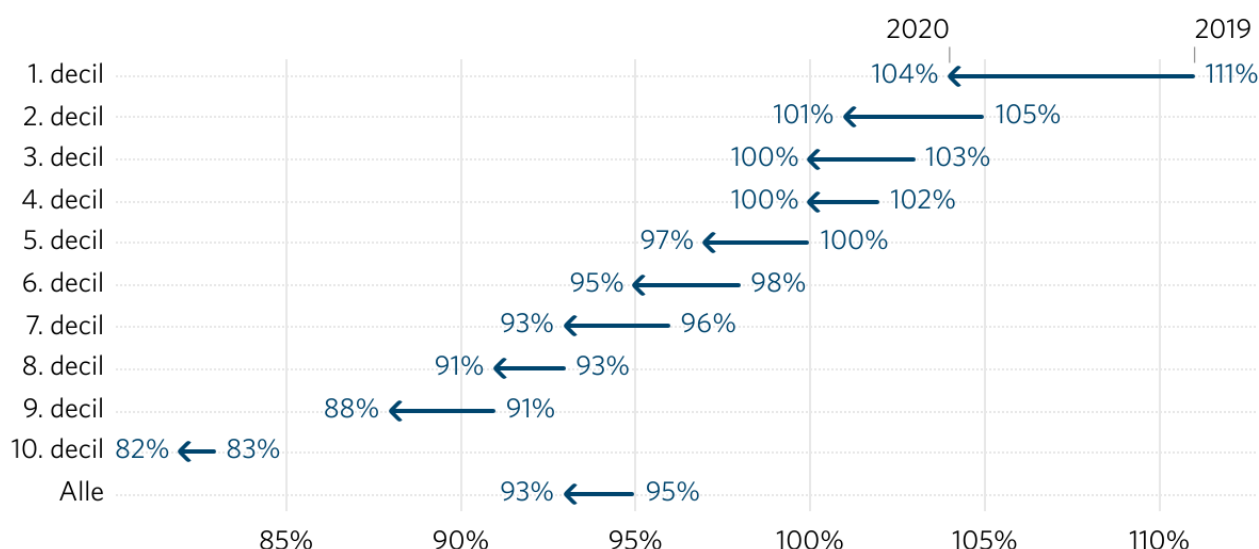
var på 100 pct. Det fremgår af figur 2, hvordan forbrugskvoten faldt på tværs af alle indkomstdeciler i 2020.

At forbrugskvoten i 2020 forblev over 100 pct. blandt den fattigste del af befolkningen kan bl.a. tilskrives, at en stor del af denne gruppe er studerende. Som studerende, er det ikke ualmindeligt at finansiere et større forbrug end indkomsten tilsiger ved f.eks. at optage SU-lån. I de lavere indkomstdeciler, hvor forbruget udgjorde hele indkomsten, finder vi ud over studerende også et stort antal pensionister, som ligeledes har en høj forbrugskvot. Det skyldes i højere grad, at pensionister tager fra opsparingen frem for at stifte gæld.

FIGUR 2

Lavere forbrugskvote i 2020, men fortsat ingen luft i økonomien blandt de fattigste 40 pct.

Figuren viser, hvordan forbrugskvoten er faldet fra 2019 til 2020 på tværs af alle indkomstgrupper.

Anm.: Forbrugskvoten er opgjort som andel af den disponible indkomst. Forbruget er imputeret på baggrund af indkomst- og formuedata for 2019 og 2020 på individniveau.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

En gennemsnitlig husstand står til øget forbrug for 33.900 kr.

En stor del af befolkningen har dermed ikke noget råderum i den daglige økonomi, men skal spare eller omlægge forbrug for hver eneste krone, der sker i prisstigninger. Alternativt skal man øge sin indkomst eller bruge af opsparingen.

Inflationen er steget, så en gennemsnitlig husstand i august 2022 skal bruge 33.900 kr. mere på sit forbrug i forhold til 2020. Det svarer til en stigning på 12,1 pct. De fleste overførselsindkomster er steget med 1,4 pct. siden 1. januar 2020, mens lønningerne er steget 6,7 pct. fra andet kvartal 2020 til andet kvartal 2022.¹ Dermed kræver det en sænkning eller en omlægning af forbruget, hvis man ikke skal bruge af sin opsparing. Husstandene har i udgangspunktet valgt det mest optimale forbrug for dem selv givet priser og indkomst. Når de så tvinges til at omlægge forbruget, bliver de altså dårligere stillet end før. Det er derfor, at nogle vælger at bruge af deres opsparing, så de undgår den omkostningsfulde omlægning af forbruget.

Det er dog langt fra alle, der har råd til at lade formuen tage tilpasningen. Ser vi igen på befolkningen fordelt efter indkomst fremgår det, at dem med de laveste indkomster også har de laveste formuer. Det fremgår af tabel 1, der viser medianformuen fordelt på deciler opgjort ultimo året. Formuen i 2020 er altså opgjort ved udgangen af 2020 og indgangen til 2021. Det bemærkes, at der i tabellen fremgår de faktiske beløb fra ultimo 2020. Hvis beløbet er anderledes i dag skyldes det enten øget opsparing, øget nedsparring eller renteindtægter eller -udgifter. Renteindtægter og -udgifter vurderes at have været meget små beløb for de fattigste siden ultimo 2020.

Medianformuen tilhører den person, hvor 50 pct. inden for decilet har større formue end personen, og 50 pct. indenfor decilet har en mindre formue.

Ser vi på den likvide formue, altså den formue, der umiddelbart kan bruges på at betale f.eks. en større elregning, så er medianformuen for de ti pct. fattigste danskere lavere end de 33.900 kr., som gennemsnitsforbruget er steget med. Det er dog værd at bemærke, at tallene for gennemsnitsforbruget er på husstandsniveau, mens formuetallene er beregnet på individniveau, hvor der dog er taget højde for stordriftsfordelene ved at være flere i samme husstand. Men selv når tallene omregnes, er konklusionen, at over halvdelen af de ti pct. fattigste danskere ikke har en likvid opsparing, der kan modstå prisstigningen på gennemsnitsforbruget.

Det er først, når vi ser på de ti pct. næstfattigste målt på indkomst, nemlig andet decil, at den likvide medianformue kan dække prisstigningen på gennemsnitsforbruget i et år – og så kun akkurat. Der har dog også været lønstigninger i perioden, ligesom overførselsindkomsterne er blevet regulerede. Det

trækker i retning af en lidt bedre situation omend overførselsindkomsterne kun er reguleret lidt siden 2020, og der findes mange overførselsmodtagere blandt de fattigste.

TABEL

Større likvid formue i 2020 end 2019

Tabellen viser median nettoformue og median likvid formue ultimo året.

	2019		2020	
	Median nettoformue ekskl. pension	Median likvid formue	Median nettoformue ekskl. pension	Median likvid formue
1. decil	6.332 kr.	10.120 kr.	9.732 kr.	13.988 kr.
2. decil	26.304 kr.	22.507 kr.	34.727 kr.	28.923 kr.
3. decil	55.713 kr.	34.671 kr.	70.196 kr.	44.308 kr.
4. decil	100.763 kr.	44.693 kr.	137.578 kr.	58.567 kr.
5. decil	166.415 kr.	56.462 kr.	202.516 kr.	73.584 kr.
6. decil	249.638 kr.	69.952 kr.	284.521 kr.	90.274 kr.
7. decil	359.930 kr.	88.843 kr.	396.237 kr.	111.832 kr.
8. decil	509.880 kr.	118.915 kr.	548.978 kr.	144.350 kr.
9. decil	763.717 kr.	170.901 kr.	805.629 kr.	201.178 kr.
10. decil	1.426.738 kr.	332.833 kr.	1.476.460 kr.	367.944 kr.
Alle	200.478 kr.	63.265 kr.	236.903 kr.	81.764 kr.

Anm.: Beløb er husstandsækvivalerede og i årets priser. Nettoformuen ekskl. pension er defineret som aktiver (bolig, bil, aktier mv.) fratrasket passiver (gæld) og opgjort på baggrund af formuedata for 2019 og 2020 på individniveau. Likvid formue er defineret som indestående på bankkonti samt værdi af aktier, obligationer og andre værdipapirer.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Formuetallene for ultimo 2021 er desværre ikke tilgængelige på nuværende tidspunkt. De vil formentlig være højere end 2020-formuerne, da der også var mulighed for at få udbetalt indefrosne feriepenge i 2021. Dertil kommer, at beskæftigelsen er steget med 188.000 personer siden december 2020, hvilket har givet disse husstande en bedre økonomi trods øgede udgifter til f.eks. transport. Begge dele trækker i retning af, at problemet kan være mindre end her skitseret.

Problemet er her skitseret ud fra et gennemsnitsforbrug. Der er dog stor forskel på, hvor hårdt man bliver ramt alt efter om man har gasfyr, hvor gasprisen er steget med knap 250 pct. siden 2020 eller fjernvarme,

hvor den er steget med 0,4 pct.

| Prisstigningerne er ens, men de rammer skævt

De stigende priser er i udgangspunktet ens for alle. Én kilowatttime er steget det samme uanset, hvem der køber den – medmindre man har en fastprisaftale. Råderummet i forskellige personers privatøkonomi er dog vidt forskelligt. Mellem 40 og 50 pct. af befolkningen bruger hele deres indkomst, af deres opsparing eller stifter gæld for at finansiere deres forbrug i et givent år. Danskerne har generelt velpolstrede bankbøger, men formuen er ulige fordelt. De fleste vil umiddelbart have råd til at betale stigningen på gennemsnitsforbruget ved at bruge af deres opsparinger – i hvert fald i en kortere periode. Men mange har ikke opsparinger i den størrelsesorden, der kræves. Hvis de så samtidig bor et sted, hvor varmeregnen er eksploderet, så bliver problemet ekstra stort.

Metode: Sådan har vi gjort

Husholdningernes forbrugskvote er skønnet på baggrund af formue- og indkomstdata fra Danmarks Statistiks personregistre.

Nettoformuen er opgjort som aktiver (ejerbolig, andelsbolig, bil og opsparing i frie midler) fratrasket passiver (realkreditlån, banklån og anden gæld) og omfatter ikke pensionsformuen. Nettoformuen er husstandsækvivaleret på familieniveau.

Der er foretaget en afgrænsning af hvilke familier, der indgår ved beregningen af imputeret forbrug og opsparing. Familier, hvor mindst én person har handlet bolig, ændret civilstand (gift/skilt) eller driver selvstændig virksomhed som primær beskæftigelse, er frasorteret. Det skyldes, at deres forbrug og opsparing ikke kan imputeres med særlig høj præcision på baggrund af de tilgængelige registerdata. Dette resultat er bl.a. dokumenteret i "Consistency between household-level and consumption data from registers and surveys" af Abildgren og andre (2018).

Forbrugsimputationen er foretaget efter den foreslåede og hyppigt anvendte metode i "Imputing consumption from income and wealth information" af Browning og Leth-Petersen (2003). Metoden indebærer, at husstandens forbrug beregnes ved at se på ændringen i familiens opsparing og gæld, formuen, sammenholdt med indkomsten efter skat for perioden, den disponible indkomst. Den del af indkomsten, der ikke bruges på at spare op eller nedbringe gæld antages at være forbrugt.

Formue placeret i værdipapirer ved årets indgang forudsættes at følge udviklingen i det danske C20-indeks på baggrund af en balanceret 50/50 portefølje med aktier og obligationer. Boligformue indgår ikke i forbrugsimputationen, hvilket medfører, at stigende boligpriser og deraf øget friværdi ikke tælles med som opsparing. Dog indgår det imputerede afkast af egen bolig i den disponible indkomst. Dette metodevalg følger Abildgren og andre (2018).

Pensionsopsparing indgår ikke ved opgørelsen af opsparing/forbrug, da pensionsopsparing typisk beskattes på udbetalingstidspunktet og derved indgår i den disponible indkomst på dette tidspunkt.

Den disponible indkomst er Danmarks Statistiks definition korrigeret for kirkeskat, opsparing/hævninger i virksomhedsskatteordningen, privatadministrerede pensionsindbetalinger samt udbetalinger af pensionsmidler i særligt kapitalbeskattede ordninger, der ikke indgår i den almindelige skattepligtige indkomst.

Indkomstdeciler er beregnet på baggrund af den husstandsækvivalerede disponible indkomst.

Husholdningernes ekstra regninger er beregnet ved hjælp af forbrugsundersøgelsen for 2020 samt forbrugerprisindekset til og med august 2022. Forbruget er ekskl. beregnet lejeværdi af egen bolig.

1 Jf. DA's konjunkturstatistik.